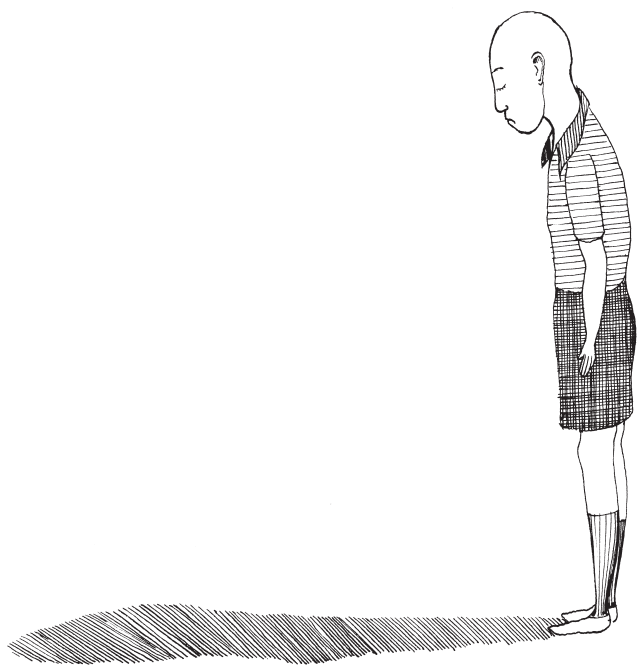
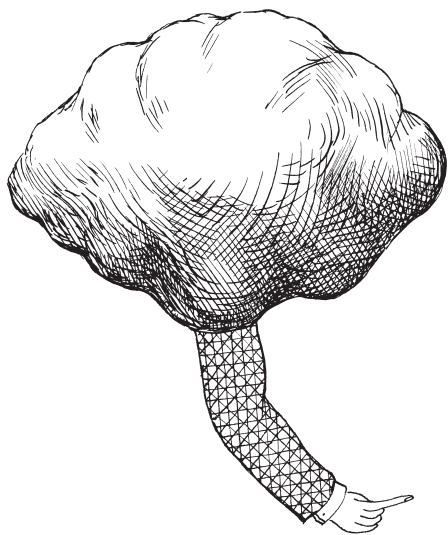

İÇİNDEKİLER

Sakın nutuk atma!	7
Yanlış yapmanın çeşitli yolları	11
Gerçek bir skandal veya skandallar	21
İnsan insanın kurdu mudur?	29
Kötülüğün iyi tarafı	38
Filozofun zorlandığı yer	46
Kimler kötüyü seçer?	56
Ufuklara bakmak	66
Dizin	72

Sakın nutuk atma!

Öğüt dinlemeyi sevmezsiniz ve haksız da değilsiniz. Bir hata yaptınız ve bunun farkındasınız, işlerin nasıl yürüdüğünü bilirsiniz. Sonra bir büyüğünüz, bir akraba, bir yetişkin size durumu uzunca anlatır: “Yaptığının farkındasın, böyle bir şeyi hiçbir zaman yapmaman gerekir, yaptığının sonuçlarını düşün.” gibi sözler söyler. Siz de bundan gurur duymazsınız ama hiçbir şey konuşmak da istemezsiniz. Bunun için iki nedeniniz var. İlk olarak, azarlama denilen bu tür konuşmalar size bir şey öğretmez: Kötü bir şey yaptığınızı gayet iyi biliyorsunuz zaten. Üstelik bu konuşmaları yapan kişi o kadar

üstün bir tavır alır ve sinir bozucu olur. Sanki “Bana bak, ben hiçbir zaman öyle bir şey yapmazdım.” der gibidirler. Bu doğru değildir yaptığınızı, hiçbir zaman yapmamak gerektiği doğru olsa da, aynı zamanda hiç kimsenin o tür şeyleri, hiçbir zaman, en azından geçmişinde yabancı değildir. Eğer böyle söylemleri: “Anlıyorum, senin yanında olur, fakat düşün...” benzeri olsaydı, konuşmaya böyle başlasalardı onları dinlemek ve karşılıklı konuşmak mümkün olabilirdi. Bu açıklamalar genellikle doğrudur. İki gerçek sorun olduğunu düşünebiliriz. Bir taraftan öğüt, ikiyüzlülüğün alanıdır, mükemmelmışiz gibi konuşup, başkasına nutuk atmak kolaydır. Aslında kimse, her zaman olması gerektiği gibi kurallara uymaz.

Bu durumda, iki taraflı bir oyun: Bir tarafta ebeveyn, öğretmen ya da yargıç üstünlüğünü hissettirdiğinde, arkasında daha çok güç ilişkileri olan bir azarlama oyunu var. Oyunun diğer tarafında da insanlar önerileri kabul etmiş gibi davrandıklarında, güzel konuşmalar dinlemeye gittiklerinde, etikle ilgili kitaplar aldıklarında, sadece bulundukları durumlarından daha iyi olduklarını hayal etmeyi amaçlarlar.

Ayrıca ahlak derslerinin eksik kalan yönleri de vardır; özel olan durumlar karşısında oldukça hep soyut ve yetersiz kalırlar.

Böyle bir anda, şöyle yanıt vermek istersiniz: “Evet, fakat özel bir durumdu, anlarsın...” Ama aslında karşınızdaki sizi anlamıyordur, o anda aklınızdan ne geçtiğini

Etik
Neredeyse ahlakla eş anlamlıdır, ahlakın daha yumuşak, daha özgür çeşididir.

anlamıyordur. Bu durumda aklınızdan geçen şey, yapılmaması gerektiğini bildiğiniz hâlde yaptıklarını yapmanızı sağlayan, yapma emri veren şeyin ta kendisidir.

Bu, ahlaki konularla ilgili herhangi bir tartışmanın kesinlikle gereksiz olduğu anlamına gelmez. Bu konularda doğrunun olmadığı anlamına da gelmez. Fakat bunları ele aldığımız zaman, tüm bu karışıklıkları göze almamız gerekir. Aksi takdirde, doğru olan pek çok şeyi dile getirdiğimiz hâlde, söylediklerimizin değeri, etkisi hatta gerçek anlamıyla ilgili yanılabiliriz.

Yanlış yapmanın çeşitli yolları

Kötülük çok karmaşıktır. Elbette, kötülük ilk önce kötülerin eseridir. Fakat kötü insan nedir ya da *kim* kötüdür? Çocuklara göre çeşit çeşit kötü insan vardır: Bu kelime hep ağızlarında! Hatta “kötü” olmak için, onlara istediklerini vermemek yeterlidir! Oysa birinin yanlış ya da kötü bir şekilde davrandığını söylediğimiz zaman aklımızda belli bir şey canlanır.

Artık yanlış davranmaktan bahsediyoruz. Fakat her yanlış davranışımızda kötü olmayız. Her şeyin olduğu gibi kötülüğün de farklı aşamaları vardır. Bunun farkında olmak önemlidir.

En hafifi, dikkatsizliktir: İstemeden, fark etmeden, “hiçbir kastımız olmadan” yanlış bir şey yaparız ve bazı zararlar ortaya çıkar.

Bir şeyi elde etmek isteriz ve buna ulaşmaya çalışırken kullandığımız yöntemlerle ilgili incelik göstermeyiz. Yapılan şey yasak ya da sakıncalı mı? Olsun! Sonuçta hayatta herkes bazı yasakları çiğner ve en yetenekliler kazanır.

Dikkatsiz davranan kişi de yüzsüzlük yapan kişi de başkasına zarar vermek istemez. Dikkatsiz olan

samimiyetle özür diler. Ama yüz-süz olan dilemez çünkü başkala-ryıla ilgilenmemektedir. Kötülükle ilgili konu başkadır: İster hafif ister ağır şekilde olsun kötülükteki amaç kırmak, acıtmaktır. Bu da başka bir aşamadır. “Kötü” olanın ötekilere ihtiyacı vardır. Onları küçümseyecek, üzecek, aşağılayacak insanlar olarak görür. Yüzsüz olan (örneğin hırsız) için ötekilerin önemi yoktur, onlar sadece araç ya da engel olabilirler. “Kötü” için çok önemlidirler: Zevkinin araçları ötekilerdir.

Kötülükte de aşamalar, hatta belki kötülüğün de farklı türleri vardır.

İlk olarak, kötülük belli zamanlar ya da durumlarla kısıtlı olabilir, bir alışkanlık ya da bir sistem hâline gelmiş olabilir.

Düşmanlık
Birisine saldır-
mak değil, onu
düşman olarak
gördüğümüzü
göstermektir.

Kuşku
Güvenin karşı-
tıdır. Kuşkulan-
mak sakınmak
demektir, başka-
sından gelecek
bir kötülük
beklemek ve onu
göstererek
önlem almaktır.

Az veya çok zorlu da olabilir. Bazen sırf dikkatleri çekmek için ya da enteresan görünmek için birisine kötülük yapılabilir.

Fakat genel olarak, bu kişiye karşı belli bir tutumda olmak gerekir.

Kuşku, korku, nefret, hor görme, imrenme, (her şeyi kendine saklamak isteği anlamında) kıskançlık ya da öfke gibi her türlü olumsuz tutum bu tanım kapsamındadır.

Örnek olarak kuşku, düşmanlık ve yardımı reddetmeyi içeren, sadece savunma içerikli bir kötülüğe yol açar. İmrenme, kıskançlık, öfke ise, bir çeşit nefrettir fakat belli bir hedefe yöneliktir. Öfke geçince, “Kendime engel olamadım; sözlerim, hareketlerim düşüncelerimi aşmış.” denir. Bu bakımdan, kızgın ve dikkatsiz insanlar birbirine benzer.